

P.H. Fick

DIE KLASSIEKE VANDAG — KLASSIEK OF MODERN?

Om die stand van die Klassieke vandag te bepaal, verg 'n uitgebreide wetenskaplike studie. Dit is daarom nie die doel van hierdie artikel om 'n volledige ondersoek daarna te doen nie, maar om op veral twee terreine te konsentreer, nl. navorsing en die opleiding van onderwysers waaroor daar bepaalde probleemvrae bestaan.

Ten opsigte van navorsing is daar veral een aspek wat eerstens die aandag verg en waaroor ek 'n aantal uitsprake aanhaal. Dit gaan naamlik oor 'n teorie waarmee die Klassieke in die taal- en literatuurwetenskap werk.

- * "Ons moet ons dringend afvra of die literêre modelle waarmee die klassici die literatuur benader se baarde nie soms al spierwit is nie en of die teoretiese aannames van die literatuurmodel(lê) wat hanteer word altyd vir die ondersoeker duidelik en eksplisiet is." (Swanepoel, 1985:17).
- * "Wat de studie van die oude tale betreft, leven wij nog steeds van opvatting die hun tijd gehad hebben; wij zijn de slaaf van oude gewoonten en verouderde methoden." (Marouzeau, 1948:109).
- * "To a degree the professional classicists themselves were to blame for the bad image of their field of study. Snug and comfortable they had taken the security of their profession for granted for too long and had not taken heed of the changes in the world." (Van Stekelenburg, 1985:4).
- * "It may be said that many teachers of the Classics tend to be a conservative lot, wedded to tradition, slow to follow trends in modern literature, stressing in their classes agreement and conformity around them." (Musurillo, 1960:6).

Het die Klassieke werklik so 'n slegte beeld a.g.v. 'n vaskleef aan die oue en 'n gebrek aan 'n teoretiese onderbou in sy wetenskapsbeoefening? Wat die taalwetenskap betref het die American Classical League (1924:221) jare gelede al oor die onderrigsituasie gesê: "... in learning to make this distinction between the idea and the expression of the idea pupils are acquiring the fundamental basis for developing

a knowledge of the principles of general language structure. Syntactical ideas are universal and when once recognized as such, present a tangible demonstration of the ultimate solidarity of the human race." Daar bestaan 'n onlosmaaklike verhouding tussen die grammatika van 'n taal en 'n algemene teorie wat Ivic (1970:70) die "abstract method of modern scientific work" noem. Hierdie abstrakte metode is 'n besondere kenmerk van die wetenskap van die twintigste eeu. Die stryd tussen hierdie benadering en die historisisme van die vorige eeu het homself egter nog nie heeltemal in die Klassieke uitgewoed nie, soos wat duidelik gesien kan word uit die uitsprake wat aan die begin genoem is. Klassici raak egter al hoe meer betrokke by interdisiplinêre samewerking en navorsing op hierdie terrein. Daarom bly suksesvolle oordraging van metodologiese prosedures van ander vakwetenskappe op die analise van linguïstiese verskynsels nie uit nie. Juis hierdie tendens het die linguïstiek in pas gebring met ander vakdisiplines en word van sy bevindinge dikwels deur ander gebruik. Hierin doen die Klassieke reeds mee en word daar met opgewondenheid gekyk na die waardevolle werk wat mense soos prof. J.P. Louw op die gebied van die Semantiek doen. Deelname aan moderne studies van hierdie aard lig Latyn en Grieks uit isolasie en word dit deel van die studie van die verskynsel van die universele aangebore taalvermoë van elke mens — of hy voor of na die geboorte van Christus geleef het of nog leef.

Dieselfde kan oor die letterkunde gesê word. Hawkes (1980:ix) stel dit goed: "It is easy to see that we are living in a time of rapid and radical social change. It is much less easy to grasp the fact that such change will inevitably affect the nature of these academic disciplines that both reflect our society and help to shape it. Yet this is nowhere more apparent than in the field of what may, in general terms, be called literary studies. Here, among large numbers of students at all levels of education, the erosion of the assumptions and presuppositions that support the literary disciplines in their conventional form has proved fundamental. Modes and categories inherited from the past no longer seem to fit the reality experienced by a new generation." By Latyn en Grieks het 'n mens grootliks te doen met bewese tekste wat soms al vir eeue bestudeer word. Juis hierdie feit maak die uitdaging van 'n studie van die Klassieke letterkunde wat tred gehou het met die tyd soveel groter vir die klassikus as vir sy eweknieë in ander vakdisiplines. Een van die opwindende verskynsels wat deesdae in die Klassieke bespeur word, is die klemverskuiwing van 'n "borduursel van wetenswaardighede en noodsaaklike agtergrondsinsligting" (Swanepoel, 1985:16), d.w.s. die

historiese milieu van die teks, na die literêre prosesse. In hierdie verband is die Klassieke nie werklik so "klassiek" nie.

Die situasie in Suid-Afrika word veral gekenmerk deur 'n relatief jong Klassieke tradisie, isolasie en gevolglik ook deur 'n mate van eklektisisme (Henderson, 1984:114). Hierdie situasie kan dus 'n negatiewe invloed op die navorsing en navorsingsteorieë hê, asook die verskynsel dat onderrig groter klem as navorsing kry. Desnieteenstaande, toon Henderson ook aan, is daar merkwaardige werk, veral in die vier dekades na die Tweede Wêreldoorlog, in Suid-Afrika gedoen. Alhoewel geografiese en politiese isolasie die Klassici in Suid-Afrika grootliks weggehou het van die bronne, groot figure en ontwikkelings in Europa, word hierdie isolasie in al hoe groter mate deurbreek deur reise en studies wat oorsee onderneem word.

'n Tweede probleemarea is vertaling. Nida en Taber (1982:1) merk tereg op dat die onderliggende teorie van vertaling nie bygehou het met die ontwikkeling van vertaalvaardighede nie. Alhoewel daar 'n geweldige aantal vertalings van werke in Latyn en Grieks op die rakke van boekhandelaars staan, het die grootste werke oor vertaalteorie uit die geledere van Bybelvertalers gekom, en nie van "suiwer" klassici nie. Daar is egter nog baie te doen wat hierdie studieveld betref. Soos 'n vertaling self, is geen vertaalteorie die finale nie. Daar moet gedurig besin word oor die else van die tyd. Daarom kan die klassici vir hulself en ander nog steeds 'n belangrike bydrae lewer om toepaslike vertalingsmetodes vir die grootste moontlike tekstipes te bepaal (Newmark, 1981:19). By vertaalteorie gaan dit van begin tot einde om betekenis en moet die ontwikkeling op die gebied van die Semantiek ten nouste hiermee in verband gebring word. Hier het die Klassieke in Suid-Afrika reeds belangrike bydraes gelewer soos reeds genoem is. Modules in vertaalteorie en Semantiek as deel van 'n kursus in Latyn en Grieks is reeds by verskeie universiteite in ons land ingestel, benewens graad- en diplomaklursusse wat reeds aangebied word.

Ten spyte van die talle vrae wat oor navorsingsaspekte in die Klassieke gevra word, is dit 'n feit dat die twintigste eeu die wêreld oor gekenmerk word deur 'n ontploffing van navorsing en produktiwiteit in die Klassieke (Henderson, 1984:109). Die rekonstruksie en publikasie van betroubare tekste van Griekse en Latynse outeurs, asook die interpretasie daarvan, het die afgelope tagtig jaar merkwaardige hoogtes bereik.

Die tweede en belangrike probleemveld kom nou ter sprake, nl. die opleiding van Latyn-onderwysers. Die vraag is of hul opleiding in omvang en diepte tred gehou het met die ontwikkelings in die Opvoedkunde en die siening van die kind as totale wese wat graag antwoorde op die vrae van sy tyd wil hê. Daar bestaan geen twyfel dat die klassici besef dat die kind in die moderne tyd aanspraak maak op 'n Latyn-onderwyser met vindingrykheid, oorspronklikheid en toegewydheid nie. Omdat die waarde van die klassieke baie nou hiermee saamhang, moet die Latyn-onderwyser tans nie slegs in die metodiek van Taalkunde nie, maar ook van Geskiedenis, Letterkunde en Geografie onderlê word. Latyn op skool is immers intern en ekstern 'n uiters integreerbare vak. Dit is interessant dat hierdie feit deesdae in die Britse onderwys opnuut op die voorgrond tree as die belangrikste aspek wat die onderrig van die Klassieke op skool betref. (Claassen, 1985:68). Wat egter verblydend is, is die feit dat daar duidelike tekens in ons onderwys is dat die onderwysers tred hou met die ontwikkeling wat daar plaasvind op die terrein van oudio-visuele hulpmiddels (Claassen, 1983:28), en nie meer tevrede is met 'n sillabus wat nie tred gehou het met die tyd nie (Bruwer, 1983:109-130 en Murgatroyd 1982:22).

Wanneer 'n mens nou hierdie verskillende terreine beskou het en daar kennis geneem is van die produktiwiteit in die Klassieke, bly daar nog een belangrike vraag oor wat bo-oor al hierdie feite hang: het die Klassieke, ten spyte van al hierdie positiewe dinge, nog enige waarde vir die mens van vandag oor die algemeen, en in besonder vir die leerling en student wat daarmee omgaan? Oor hierdie saak is daar al baie geskryf en gepraat. Die kwynende getalle leerlinge op skole en studente op universiteit wat Latyn en Grieks vrywillig neem plaas die probleem nog meer op die voorgrond. Die feite waarmee daar rekening gehou moet word is dit: in 1980 het daar nog net 18,1 % skole in Suid-Afrika Latyn aangebied, en slegs 1,6 % leerlinge het Latyn as een van hulle vakke gehad. Die situasie behoort tans sekerlik slegter te lyk as in ag geneem word dat die druk op hierdie vak nie afgeneem het nie. Een van die mees algemene oorsake wat vir hierdie tendens gegee word, word soos volg deur Musurillo (1960:3) verwoord. Alhoewel hy hier die Amerikaner beskryf, skets dit nietemin die moderne mens in die algemeen: "... a charming, two-fisted, self-reliant rebel whose interests have long been geared to the practical and immediate environment." Latyn en Grieks moet die wêreld oor plek maak vir meer "relevante" vakke met meer "praktiese" waarde. In Suid-Afrika word 'n werklose geleerde massa mense in vooruitsig gestel as die status quo gehand-

haaf word. Te veel mense word akademies opgelei terwyl daar 'n nypende tekort aan tegniesgeskoolde mannekrag bestaan (Kriel, 1983:6). Het die Klassieke dan geen waarde meer in 'n samelewing wat na meer praktiesgeskoolde mense vra nie?

'n Feit wat nie weggeredeneer kan word nie, is dat die kultuurwêreld van die Romeine en die Grieke 'n noodsaaklike perspektief bied op talle fasette van die moderne Westerse beskawing — Argitektuur, Regte, Filosofie, Teologie, Letterkunde, Stadsbeplanning ens. en deurdat dit ons dus vergelykend laat dink, laat dit ons die eietydse wêreld in beter perspektief sien; hieruit kom enersyds selfkennis, andersyds verdraagsaamheid (Bruwer, 1983:124). Wetenskap en tegnologie moet deur die geesteswetenskappe gebalanseer word, waarvan die Grieks- Romeinse kultuur sekerlik die moeder is (Henderson 1984:115). Die mens is tog nie net intellek nie, het nie slegs vermoëns en 'n ontwikkelde brein nie: die mens het ook 'n siel en gees wat gevoed moet word deur estetiese, etiese dinge. Die mens is nie iets wat deur massaproduksie aan die gemeenskap gelewer kan word sodat hy slegs “bruikbaar” kan wees nie (Kriel, 1983:9). Hierdie inherente waarde wat die Klassieke het moet op verantwoordelike wyse deur die klassici oorgedra word. Leerlinge en studente kan d.m.v. die Klassieke in die vermoë gestel word om meer na te dink oor hulle eie menswees en die maatskaplike orde waarin hulle hul bevind en waaraan hulle gesamentlik op verantwoordelike wyse gestalte moet gee (Schoeman, 1985:14).

Sosio-politieke en ekonomiese faktore het die afgelope aantal jare die Klassieke die wêreld oor beïnvloed. Dit het 'n uitwerking gehad op die geld wat beskikbaar is vir navorsing, dit het die opvoedingsbeleid beïnvloed, en gevolglik die taak van die Klassici om al hul aandag te gee aan ontwikkelings binne hul vakgebied, bemoeilik. Nogtans is merkwaardige vordering gemaak. Navorsing en wetenskaplike bydraes het nie uitgebly nie. Die waarde van die vak het nie afgeneem nie, maar die taak om hierdie waarde tot sy reg te laat kom het al moeiliker geword. Daarom is dit 'n feit dat die Klassici oral in die wêreld 'n belangrike taak het om die inhoud en gees van die Grieks-Romeinse kultuur te bewaar, te versprei en oor te dra. Interdisiplinêre samewerking mag nie uitbly nie. Daar is 'n bydrae te lewer en dit is nie 'n geringe bydrae nie. Daar kan met vreugde gesê word dat dit wel gebeur.

BIBLIOGRAFIE

- AMERICAN CLASSICAL LEAGUE. 1924. The Classical investigation. General report. New York : Bon Ton Press.
- BRUWER, S. 1983. 'n Nuwe kernsillabus vir Latyn — 'n memorandum. **Akroterion**, 28(3&4):109-130. Sep/Des.
- CLAASSEN, J-M. 1983. Latin teacher's workshop. **Akroterion**, 28(1&2):27-30. Mrt/Jun.
- CLAASSEN, J-M. 1985. Education for excellence versus education for all. **Akroterion**, 30(3):68-72.Sep.
- HAWKES, T. 1980. General editor's preface. (In: Bassnett-McGuire, S. Translation studies. New York : Methuen.)
- HENDERSON, W.J. 1984. The international conference on "Greek and Latin Philology in the twentieth century" (Rome, 17-21 September 1984). **Akroterion**, 29(4):109-117.Des.
- IVIC, M. 1970. Trends in Linguistics. The Hague : Mouton.
- KRIEL, D.M. 1983. The Classics and the De Lange report. **Akroterion**, 28(1&2):3-10. Mrt/Jun.
- MAROUZEAU, J. 1948. inleiding tot het Latijn. Amsterdam : Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij.
- MURGATROYD, P. 1982. Classical civilization at school — some cautions. **Akroterion**, 27(1):22-25. Apr.
- MUSSURILLO, S.J. 1960. The place of Latin in our modern curriculum. (In:McGuire, R.P., red. Teaching Latin in the modern world.) Washington : The Catholic University of America Press.
- NEWMARK, P. 1981. Approaches to translation. Oxford : Pergamon Press.
- NIDA, E. & TABER, C. 1982. The theory and practice of translation. Leiden : Brill.
- SCHOEMAN, M. 1985. Die bemiddeling van groter insig in die antieke lewens- en wêreldbeskouing deur middel van 'n tematiese aanbieding van Latynse tekste. **Akroterion**, 28(1&2):3-10. Mrt/Jun.
- SWANEOPEL, J. 1985. Grammatikale én grammatikale benaderings tot die Latynse poësie. **Akroterion**, 30(1&2):17-28. Mrt/Jun.
- VAN STEKELENBURG, A.V. 1985. Classics for the gifted. **Akroterion**, 30(1&2):3-9. Mrt/Jun.
- WELLEK, R. & WARREN, A. 1973. Theory of literature. Middlesex : Penguin Books.